

ren dit uit het Griendtsveens Kanaal emigrerende groene kikkertjes, die hun metamorfose pas achter de rug hadden.

Maatregelen

Volgens JONKERS & DE VRIES (1977) zijn beschermingsmaatregelen voor amfibieën mogelijk. Zij schrijven, dat padden- en kikkeroversteekplaatsen o.a. veilig kunnen worden gesteld door de betreffende wegen in de paartijd vanaf de avonduren tot in de vroege ochtend voor alle verkeer af te sluiten of door in de paartijd verkeersborden te plaatsen (max. snelheid 10 km/uur of een waarschuwbord met 2 kopulerende padden erop, zoals afgebeeld in een uit het voorjaar van 1979 daterende aflevering van "Natuur en Milieu"). Ook kunnen parallel aan de weg roosters worden geplaatst, waardoor de dieren naar ingegraven opvangkistjes, blikken, vallen of iets dergelijks worden geleid. Deze kan men dan dagelijks aan de andere kant van de weg legen. In

plaats van vallen kan men ook buizen (tunneltjes) onder de weg aanleggen, zodat de kikkers en padden zelf onder de weg door kunnen kruipen. In het buitenland (o.a. Zwitserland- heeft men al op vele plaatsen beschermingsmaatregelen getroffen, evenals in sommige Nederlandse plaatsen (o.a. Veenendaal, Den Haag, Noordwijk).

Literatuur

1. ANONYMUS, 1977. Facetstudies als basis voor een streekplan Noord- en Midden-Limburg. Facet 6: Natuurlijk milieu en milieuzorg. Provinciale Planologische Dienst Limburg.
2. GELDER, J. VAN, 1973. A quantitative approach to the mortality resulting from traffic in a population of *Bufo bufo* L. *Oecologia* 13, blz. 93-95.
3. HEUSSER, H., 1975. Hogere kikkers en padden (Uit: Grzimek over salamanders, kikkers, padden).
4. JONKERS, D. & G. DE VRIES, 1977. Verkeersslachtoffers onder de fauna. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.
5. VERMEHREN, K., 1977. Kikkers en padden.

Summary

The author conducted body counts of *Bufo bufo* (L.), *Rana temporaria* L. and the *Rana esculenta* complex slain by traffic on roads mainly in the north of Limburg.

Figures indicate that the accidents occur predominantly in the mating season.

Measures to protect the animals, such as detours and speedlimits and other signs have been suggested together with devices such as toad traps and subway tunnels (of love?).

STRUKTUURSCHETS STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

door
J. COBBEN en E. DE GROOD

De ene studiegroep is de andere niet. Het onderwerp van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven is omgeven met een heel eigen problematiek: die van het onderaardse. Natuurlijk kan men daarbij denken aan technische zaken; zo is de verlichting al een eerste moeilijkheid. Daarnaast en vóóral zijn het psychologische problemen die met deze materie

noodzakelijk verbonden blijken te zijn. Juist het bestaan van deze psychologische problemen maakt het vaststellen van een soort "huishoudelijk reglement" voor deze studiegroep noodzakelijk.

In meerdere opzichten maken de honderden kilometers onderaardse gangen in Zuid-Limburg en aangrenzend België géén deel meer uit van het maat-

schappelijk leven. Het zijn geheimzinnige, donkere, "gevaarlijke" en volgens sommigen "smerige" onderaardse holen waarin van alles zou gebeuren dat het daglicht niet kan verdragen.

Dat Ir. D.C. van Schaik zijn leven wijdde aan de bestudering en popularisering van dit oude cultuurgoed heeft er helaas niet toe geleid dat de waardering voor onze "mergelgrotten" algemeen werd.

Ook onze studiegroep zal dit -zeker voorlopig- niet kunnen realiseren. Het is ronduit bedroevend nog in deze dagen te moeten constateren dat perspublicaties (De Limburger, De Volkskrant, febr. 1980) over deze materie van een dergelijke negatieve kijk op het onderaardse blijk geven.

Het waardeloze en onmaatschappelijke karakter dat de onderaardse groeven doorgaans wordt toegedicht leidt tot een tekort aan positieve belangstelling, enkele uitzonderingen daargelaten.

Hierdoor blijft het mogelijk dat een ieder die dat wil zich op al of niet legale wijze toegang verschaft tot de gangenstelsels en daar dikwijls kan doen en laten wat hij wil. Dat daar ook activiteiten bij zijn -zeker in de tegenwoordige tijd- die het daglicht werkelijk niet kunnen verdragen, laat zich raden. Echter, naast diegenen die duidelijk kwaad in de zin hebben, zijn er talloze individuen en groepjes die met de beste bedoelingen en meestal met grote interesse de onderaardse groeven willen bezoeken. Door activiteiten van lieden van de eerst genoemde categorie worden de mogelijkheden voor serieus geïnteresseerde groeve-lopers sterk uitgedund.

Immers, na herhaalde klachten over het gedrag van sommigen in onderaardse groeven is er dikwijls sprake van vernieuwde afsluitingen en verscherpte controles.

Voor diegenen onder de serieus geïnteresseerden die daadwerkelijk aan studie doen, is de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven bedoeld. Het is onder meer een belangenorganisatie om, voor diegenen die ten behoeve van een studiedoel (onderzoek of waarnemingen) in de onderaardse groeven moeten

zijn, de mogelijkheden daartoe te scheppen of te behouden.

Daarnaast blijft er een belangrijke categorie "geïnteresseerden zonder duidelijk studiedoel" bestaan, een groep die op te vatten is als "aktieve rekreanten" en die naar ons idee eveneens de mogelijkheid moet hebben om de "mergelgrotten" op legale wijze te betreden. Komplikaties als gevolg van het nu eenmaal bestaande Groevenreglement zijn ten aanzien van een aantal gangenstelsels zeker oplosbaar. Voor deze "aktieve rekreanten" biedt de Studiegroep helaas geen mogelijkheid tot onderdak. Voor hen zou een aparte belangenvereniging in het leven geroepen moeten worden.

Selektie bij de aanmelding van nieuwe medewerkers voor de Studiegroep is -zo zal een ieder nu duidelijk zijn- helaas onvermijdelijk. Om nu aan te geven wie als medewerker van de Studiegroep aangemerkt kan worden én om duidelijk te zijn in de wijze waarop de Studiegroep in praktijk funktioneert, is er een zogenaamde "struktuurschets" ontworpen, te gebruiken als een soort huishoudelijk reglement.

Omdat we veronderstellen dat leden van het Genootschap geïnteresseerd kunnen zijn in genoemde struktuurschets en óók om in deze voor groeve-lopers netelige kwestie alle openheid te betrachten, publiceren wij graag e.e.a. bij deze gelegenheid.

STRUKTUURSCHETS

Algemeen

De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg bestaat uit een aantal medewerkers, die als gemeenschappelijke interesse hebben: het serieus bestuderen van de onderaardse kalksteengroeven in Zuid-Limburg en omstreken.

Een ieder die de wens te kennen geeft als medewerker te worden beschouwd én zich klaarblijkelijk op een wetenschappelijk verantwoorde wijze bezig houdt met de studie van één of meer aspecten der onderaardse kalksteengroeven, wordt als zodanig geaksepteed.

Doelstelling

1. Het stimuleren en coördineren van studie der onderaardse kalksteengroeven.
2. Het bijeen brengen van al diegenen die op een serieuze wijze bezig zijn met dit onderwerp.
3. Het voor dit doel bereikbaar maken en houden van werkterreinen, i.c. de onderaardse kalksteengroeven die hiervoor in aanmerking komen. Een en ander uiteraard binnen het door het Groevenreglement 1947 gestelde kader.
4. Het gevraagd en ongevraagd adviseren van groeve-eigenaren en instanties, waar het gaat om raakpunten met de onderwerpen die door de Studiegroep bestudeerd worden.

Stuurgroep

Om deze doelstellingen te verwezenlijken is er sprake van een stuurgroep, bij wijze van dagelijks bestuur. Deze stuurgroep komt voort uit de groep van medewerkers en is samengesteld uit:

1. Vertegenwoordigers van de diverse vakgebieden (geologie/paleontologie, biologie, mijnbouwkunde, kartografie, (cultuur-)historie, klimatologie en dokumentatie)
2. Vertegenwoordigers van geografisch onderscheiden gebieden (Valkenburg, Meerssen, Bemelen, Gronsveld, Maastricht, België).

Kombinaties zijn mogelijk en -om de stuurgroep niet onnodig groot te maken- zelfs wenselijk. In de stuurgroep worden een voorzitter en een sekretaris aangewezen t.b.v. extern optreden en het gebruikelijke sekretariaatswerk.

Wijzigingen in de samenstelling van de stuurgroep zijn in principe een aangelegenheid van de stuurgroep, te bekrachtigen door het dagelijks bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap.

Werkwijze

1. Wetenschappelijk onderzoek d.m.v. projecten, welke geleid worden door projectleiders. Deze projectleiders komen op eigen initiatief voort uit de groep van medewerkers. (inklusief de stuurgroep).
In verband met de coördinerende functie van de stuurgroep worden projectplannen allereerst ter kennis van de stuurgroep gebracht.
Een projectleider draagt persoonlijk zorg voor het formeren van zijn -projectgebonden- "werkgroep". Dit is in eerste instantie géén taak van de stuurgroep.
2. Educatieve werkzaamheden als uitvloeisel van het wetenschappelijk onderzoek. Mogelijkheden hiertoe zijn:
 - a. eksposities
 - b. lezingen
 - c. redactionele uitingen
 - d. ekskursies

Hiermee stelt de Studiegroep zich op het standpunt dat wetenschap en edukatie nauw met elkaar verbonden dienen te zijn. Bovendien wordt hierdoor een mogelijkheid geschapen ook iets te doen voor diegenen, die wél sterk in de materie geïnteresseerd zijn, maar -om welke reden dan ook- geen deel hebben aan het wetenschappelijk onderzoek.

RICHTLIJNEN WERKWIJZE

A. Projectleider

1. Een projectleider brengt de stuurgroep (in verband met haar coördinerende functie) d.m.v. een kort weergegeven projectplan op de hoogte van het voorgenomen onderzoek.
2. De projectleider voert de werkzaamheden in eigen tempo uit, hierbij al of niet bijgestaan door een door hemzelf geformeerde groep van medewerkers (werkgroep).

B. Projektverslag

1. De projectleider brengt na voltooiing van het projekt een kort verslag uit aan het Natuurhistorisch Genootschap en dient dit in via de stuurgroep. Dit projektverslag omvat tenminste een korte omschrijving van het projekt alsmede een samenvatting van de resultaten.
2. De dokumentalist in de stuurgroep houdt administratie bij van alle projecten, neemt de projektverslagen in bewaring en stuurt van een binnengekomen projektverslag een kopie aan het dagelijks bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap.

C. Deklaraties

1. Materiaalkosten.
Ter financiële verwezenlijking van een voorgenomen projekt bestaat de mogelijkheid evt. kosten te deklarereren bij het Natuurhistorisch Genootschap. Het gaat hierbij doorgaans om betrekkelijk geringe kosten van bijv. verlichting (kousjes, petroleum, batterijen, etc.).
Voor grotere bedragen gelden incidentele regelingen.
2. Reiskosten.
Alléén in bijzondere gevallen, bijv. reizen in opdracht van het Natuurhistorisch Genootschap, kunnen reiskosten worden gedeclareerd.

D. Publikaties

1. Voor alle medewerkers van de Studiegroep staat de mogelijkheid tot publiceren in naam van de SOK in het Natuurhistorisch Maandblad open.
2. De aangeboden kopij moet een redelijk gehalte hebben en wetenschappelijk verantwoord zijn.

3. Kopij wordt via de stuurgroep ingediend bij de redactie van het Natuurhistorisch Maandblad.

4. Schrijvers blijven verantwoordelijk voor de inhoud.

E. Verantwoordelijkheid

1. Ten behoeve van de diverse onderzoekprojecten zal de stuurgroep alles in het werk stellen om de onderaardse kalksteengroeven bereikbaar te maken en te houden. Niettemin kunnen

noch het Natuurhistorisch Genootschap, noch de groeve-eigenaren c.q. beheerders verantwoordelijk gesteld worden voor enig nadelig gevolg, dat mocht voortvloeien uit zijn, haar of hun handelingen of nalatigheden.

2. Alvorens een project te beginnen ondertekent de projectleider én evt. medewerkers een verklaring van eigen risico. Deze verklaring blijft geldig tot (schriftelijke) wederopzegging. (de verklaring is dus eenmalig).

Momenteel is de stuurgroep als volgt samengesteld:

T. Breuls, Avergat 288, Kanne (B).
België

J. Cobben, Cajersborg 18, Maastricht.
Kartografie, cultuurhistorie
Maastricht, Gronsveld
Sekretaris

J. Diederer, Kerkstraat 8, Valkenburg.
Mijnbouwkunde, cultuurhistorie
Valkenburg

E. de Grood, Reutjesstraat 1, Bemelen.
Biologie
Bemelen, Cadier en Keer
Voorzitter

J. Hageman en P. Hoogers, p/a Op de Bannet 47, Maastricht.
Geologie, paleontologie

A. Heynen en W. van der Coelen, Mockenborg 44, Maastricht.
Meerssen, Houthem

J. Kamphoven, P. Huyssenslaan 29, Maastricht.
Dokumentatie

M. Wijnen, Parkweg 35, Maastricht.
Cultuurhistorie

Verdere inlichtingen bij het secretariaat:
Cajersborg 18, Maastricht.
Tel. 043-610119

TWEE UITSTERVENDE(?) VROEGBLOEIERS: HEELBEEN EN HANDJES-EREPRIJS

door

E.J. WEEDA

Rijksherbarium

Schelpenkade 6, Leiden

In meer dan één opzicht komen de twee gewasjes die hier ter sprake worden gebracht, met elkaar overeen. Beide bloeien vroeg in het jaar, zijn gering van afmetingen (meestal minder dan 15 centimeter hoog), kwamen vroeger plaatselijk vrij algemeen voor, vooral in graanakkers, en lijken tegenwoordig zeer zeldzaam te zijn geworden.

Heelbeen (*Holosteum umbellatum*: fig. 1) behoort tot de Anjerfamilie (Caryophyllaceae) en hierbinnen tot de Muur-onderfamilie (Alsinoideae). Van de andere inheemse soorten van deze onderfamilie verschilt het doordat de bloemen in een scherm staan. Een ander opvallend kenmerk is de blauwgroene kleur (die welke in het Latijn met "glaucus" wordt